

Ireneusz Bieniecki

Akademia Pomorska

Słupsk

bieniecki.ireneusz@vp.pl

SZKOŁA CHORAŻYCH WOJSK OCHRONY POGRANICZA W KĘTRZYNIE I JEJ ROLA W PRZYGOTOWANIU KADR DLA OBRONNOŚCI KRAJU W LATACH 1969–1991

THE MILITARY SCHOOL OF TROOP BORDER PROTECTION IN KĘTRZYN AND ITS ROLE IN PREPARING STAFF FOR NATIONAL DEFENCE IN THE YEARS 1969–1991

Zarys treści: W artykule przedstawiono powstanie i rozwój organizacyjny Szkoły Chorążych Wojsk Ochrony Pogranicza w Kętrzynie w latach 1969–1991 oraz jej znaczenie w przygotowaniu kadry dla tej formacji. Omówiono m.in. takie zagadnienia, jak: rozwój organizacyjny tej placówki, organizację i przebieg procesu nauczania kadetów, nauczane przedmioty oraz osiągnięte wyniki w nauce.

Słowa kluczowe: szkolnictwo Wojsk Ochrony Pogranicza, Szkoła Chorążych Wojsk Ochrony Pogranicza w Kętrzynie, szkolenie kadry dla potrzeb ochrony granicy PRL

Key words: Education of Border Troops, Warrant Officer School of Border Troops in Kętrzyn, Staff training for border protection needs in Polish People's Republic

Wstęp

Wojska Ochrony Pogranicza (WOP), które utworzono 13 września 1945 r., funkcjonowały do 15 maja 1991 r. W tym czasie formacja ta wielokrotnie zmieniała swoje struktury organizacyjne, dostosowując je do potrzeb istniejącego w tych latach systemu ochrony granicy państwowej¹. Przez ponad 45 lat pełniła w niej służbę znaczna grupa żołnierzy zawodowych i służby zasadniczej. Przygotowaniem perso-

¹ Zob.: J. Prochwicz, *Wojska Ochrony Pogranicza 1945–1965. Wybrane problemy*, Piotrków Trybunalski 2001; H. Łach, *System ochrony polskiej granicy państwowej w latach 1989–2004*, Olsztyn 2013.

nelu dla potrzeb tej formacji zajmowało się wiele ośrodków podlegających Ministerstwu Spraw Wewnętrznych (MSW), jak i Ministerstwu Obrony Narodowej (MON). Szkoliły one zarówno kadre, jak i podoficerów oraz specjalistów z grupy żołnierzy zasadniczej służby wojskowej (zsw).

W zakresie przygotowania personelu zawodowego na uwagę zasługują szkoły działające w Kętrzynie: Oficerska Szkoła WOP (OfS WOP), Szkoła Chorążych WOP (SCh WOP) i Podoficerska Szkoła Zawodowa WOP (PSZ WOP). Po rozwiązaniu w roku 1968 OfS WOP formacja ta była w szerszym niż dotychczas zakresie zasilana absolwentami Wyższych Szkół Oficerskich (WSO), Szkół Chorążych (SCh) i Podoficerskich Szkół Zawodowych (PSZ) Ministerstwa Obrony Narodowej. Od lat siedemdziesiątych XX w. SCh WOP w Kętrzynie stała się jedyną placówką tej formacji przygotowującą do ochrony granicy średni personel zawodowy w różnych specjalnościach.

Do roku 1991 potrzeby dotyczące przygotowania korpusu chorążych do ochrony granicy państwowej PRL były zróżnicowane w poszczególnych okresach – zarówno pod względem liczby chorążych, jak i posiadanych przez nich specjalności. Przed powołaniem SCh WOP – w połowie roku 1969 – zapotrzebowanie na personel w korpusie chorążych dla tej formacji szacowano na 30–40 żołnierzy przygotowanych w dwuletnim cyklu szkoleniowym².

Dlatego też w roku 1970 na bazie Oficerskiej Szkoły Wojsk Ochrony Pogranicza sformowano Centralny Ośrodek Kształcenia Wojsk Wewnętrznych (COK WW – zarządzenie Szefa Sztabu Wojsk Obrony Wewnętrznej z 15 lipca 1970 r.) Ośrodek ten funkcjonował w Kętrzynie przy ul. Gen. Sikorskiego 102 i podlegał Głównemu Inspektoratowi Obrony Terytorialnej (GIOT) w Warszawie. W jego strukturze organizacyjnej oprócz Podoficerskiej Szkoły Zawodowej WOP funkcjonowała też SCh WOP. W tym czasie w placówce tej pobierało naukę 33 kadetów, których wcielono do służby 25 września 1969 r.³ Do 15 września 1971 r. komendantem Centralnego Ośrodka Kształcenia Wojsk Wewnętrznych był płk Zbigniew Furgała a następnie płk dypl. Józef Sawczuk.

Na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX w. potrzeby kadrowe WOP w znacznym zakresie zaspokajali też absolwenci szkół wojskowych MON. Na przykład jesienią 1971 r. na uzupełnienie jednostek Wojsk Wewnętrznych (WOP i WOW – Wojsk Obrony Wewnętrznej) przyjęto grupę absolwentów WSO, SCh i Szkół Podoficerskich MON. Tylko do jednostek WOP (Brygad – BWOP i Oddziałów – OWOP) trafiło ogółem 93 (100%) absolwentów tych szkół, w tym najwięcej z: Wyższych Szkół Oficerskich – 54 (58,1%), Szkół Chorążych – 37 (39,8%) i Podoficerskiej Szkoły Zawodowej im. Rodziny Nalazków w Elblągu – 2 (2,1%). Najwięcej absolwentów WSO otrzymało przydział do 8. BWOP (18,5%) a absolwentów SCh do 3. BWOP (29,7%)⁴.

² Archiwum Straży Granicznej (dalej ASG) w Szczecinie, Akta DWOP, sygn. nr 1839, t. 2, Notatka służbowa w sprawie centralnego ośrodka szkolenia i doskonalenia kadr Wojsk Ochrony Pogranicza nr 01838 z 24 kwietnia 1969 r., s. 3 oraz załącznik nr 1.

³ ASG w Szczecinie, Akta CSWOP, sygn. nr 1759, t. 8, Rozkaz komendanta Ośrodka Szkolenia WOP płka dypl. Józefa Sawczuka nr pf 161 z 22.09.1969 r., s. 1.

⁴ ASG w Szczecinie, Akta DWOP, sygn. nr 1841, t. 2, Zestawienie liczbowe absolwentów Wyż-

Tabela 1

Przydział absolwentów szkół wojskowych jesienią 1971 r. do jednostek WOP

Table 1

The military school graduates in autumn 1971 of The Troop Border Protection units

Lp.	Nazwa jednostki	Absolwenci			Razem absolwentów
		WSO	SCh	PSZ	
1.	3. BWOP	2	11	1	14
2.	4. BWOP	5	2	-	7
3.	5. BWOP	1	5	-	6
4.	8. BWOP	10	-	-	10
5.	9. BWOP	8	1	-	9
6.	12. BWOP	5	3	-	8
7.	15. BWOP	6	-	-	6
8.	16. BWOP	7	-	1	8
9.	MBOP	8	3	-	11
10.	19. OWOP	1	1	-	2
11.	22. OWOP	-	4	-	4
12.	23. OWOP	1	3	-	4
13.	26. OWOP	-	3	-	3
14.	Ośrodek Szkolenia WW (w Kętrzynie)	-	1	-	1
Ogółem		54	37	2	93
Odsetek ogółu		58,1	39,8	2,1	100

MBOP – Morska Brygada Okrętów Pogranicza

Źródło: ASG w Szczecinie, Akta DWOP, sygn. nr 1841, t. 2, Zestawienie liczbowe absolwentów Wyższych Szkół Oficerskich, Szkół Chorążych i Podoficerskiej Szkoły Zawodowej im. Rodziny Nalazków, które przybyły na uzupełnienie Wojsk Wewnętrznych 15.09.1971 r. nr pf 809 z 15.09.1971 r., s. 1.

W roku 1972 w programie szkolenia SCh WOP w sposób następujący określono cel kształcenia słuchaczy: „Zasadniczym celem szkolenia kadetów jest wykształcenie i wychowanie pełnowartościowego chorążego zwiadu WOP – szczerze oddanego swemu narodowi, Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Rządowi Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, ofiarnego obrońcy i gorącego szermierza idei budownictwa socjalistycznego, związanego braterstwem broni z sojuszniczymi armiami państw socjalistycznych, a w szczególności z Armią Radziecką; o wysokich walo-

szych Szkół Oficerskich, Szkół Chorążych i Podoficerskiej Szkoły Zawodowej im. Rodziny Nalazków, którzy przybyli na uzupełnienie Wojsk Wewnętrznych 15.09.1971 r. nr pf 809 z 15.09.1971 r., s. 1.

rach moralnych i etycznych oraz odpowiednio przygotowanego do pełnienia funkcji pomocników dowódców placówki i kontrolera ruchu granicznego”⁵.

Z treści powyższego cytatu wynika, że przełożeni widzieli przyszłego chorążego zwiadu (służby operacyjno-rozpoznawczej) tej formacji jako żołnierza zawodowego o uniwersalnych cechach, który byłby jednocześnie człowiekiem zaangażowanym politycznie (po stronie PZPR – Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej) i żołnierzem dobrze przygotowanym do realizacji zadań w ochronie granicy.

Już w tym czasie kadeci SCh WOP szkolili się przez okres roku, który rozpoczął się 1 października a kończył 31 sierpnia. Ze względu na krótki czas nauki, szkolenie kadetów można uznać za bardzo intensywne.

Na szkolenie społeczno-polityczne, ogólnowojskowe i specjalistyczne przeznaczano ogółem 219 dni. Długość dnia szkoleniowego była zróżnicowana, w zależności od tego czy był to dzień powszedni, czy przedświąteczny. W dniach powszednich, których było 170, szkolenie trwało 7 godzin, natomiast w dni przedświąteczne (49) czas szkolenia był krótszy i wynosił 6 godz. Godzina lekcyjna trwała 45 min.

W obowiązującym programie szkolenia dla obu plutonów SCh WOP (operacyjno-kontrolerskiego i operacyjnego) najwięcej czasu przeznaczano na: szkolenie specjalne (46,6%), szkolenie społeczno-polityczne – 9,1%, szkolenie techniczne (samochodowe – 8,1%), naukę języków obcych (7,1%) i szkolenie graniczne (6,1%)⁶. Od dwóch do trzech dni w miesiącu przeznaczano na samokształcenie. W porządku dnia, oprócz zajęć programowych, przewidywano:

- po dwie godziny w tygodniu na ćwiczenia sprawnościowe z wychowania fizycznego,
- godzinę w tygodniu na informację polityczną w czasie pozaprogramowym.

Ponadto w porządku dnia przewidywano 2–3 godz. na naukę własną, w tym także czas przeznaczony na inne przedsięwzięcia związane ze szkoleniem, pracą kulturalno-oświatową, konserwacją broni, sprzętu itp.

W pierwszych dwóch miesiącach nauki organizowano szkolenie pod kątem przygotowania kadetów do złożenia przysięgi wojskowej i pełnienia służby wartowniczej. W ramach doskonalenia znajomości regulaminów byli oni wyznaczani do pełnienia służby wartowniczej i garnizonowej w dniach dyspozycyjnych, gospodarczych i świątecznych.

Obowiązkową naukę własną organizowano dla kadetów w wymiarze określonym w porządku dnia – w każdym dniu tygodnia w godzinach popołudniowych, z wyjątkiem sobót i dni świątecznych.

Podczas trwania szkolenia przeprowadzano egzaminy i kolokwia zgodnie z programem. Egzamin dyplomowy organizowano i prowadzono w oparciu o obowiązujące w tym zakresie przepisy. Natomiast egzaminy z zakresu szkolenia samochodowego prowadziła uprawniona do tego komisja Wydziału Komunikacji Powiatowej Rady Narodowej.

⁵ ASG w Szczecinie, Akta CS WOP, sygn. nr 1862, t. 106, Tymczasowy program szkolenia rocznej Szkoły Chorążych WOP (plutony operacyjno-kontrolerskie i plutony operacyjne), Kętrzyn 1972, s. 2.

⁶ Tamże, s. 9.

Za wszystkie czynności dotyczące programowania i planowania szkolenia odpowiadał wydział szkolenia Ośrodka Szkolenia WOP (OS WOP) w Kętrzynie, a cykl zwiadu opracowywał dokumenty w zakresie planowania tematyki zwiadowczej, uwzględniając roczny i miesięczne plany przygotowane przez wydział szkolenia oraz potrzeby wypływające z *Programu Tematycznego Szkolenia Specjalistycznego Kadetów SCh WOP*⁷.

Każdorazowo przed rozpoczęciem roku szkoleniowego komendant OS WOP przeprowadzał odprawę szkoleniową z kadrą szkoły, podczas której podsumowywał przebieg szkolenia za rok ubiegły i stawiał zadania na nowy rok szkolny.

Z powyższego wynika, że życie i kształcenie kadetów szkoły było podporządkowane realizacji zadań wychowawczych i szkoleniowych, a wszystkie zajęcia organizowano i prowadzono w taki sposób, aby stanowiły one jednocześnie pogłębioną lekcję wzorowego przygotowania i prowadzenia ćwiczeń. Cały materiał szkoleniowy działu ogólnowojskowego był podporządkowany taktyce działu szkolenia specjalnego (szkoleniu zwiadowczo-granicznemu). Jako podstawową metodę szkolenia kadetów stosowano zajęcia praktyczne (ćwiczenia laboratoryjne). Zajęcia praktyczne poprzedzano niezbędnymi wykładami i ćwiczeniami pokazowymi, a podczas wykładów omawiano zasadnicze problemy, wytyczano kierunki samodzielnej pracy i wskazywano literaturę fachową.

W procesie szkolenia kadetów zakładano, że materiał pamięciowy, który nie wymagał specjalnych wyjaśnień, zostanie przez nich opanowany w trakcie pracy samokształceniowej. W celu doskonalenia umiejętności instruktorskich wyznaczano też kadetów kolejno do prowadzenia zajęć oraz na instruktorów⁸.

W roku 1972 na bazie Centralnego Ośrodka Kształcenia Wojsk Wewnętrznych sformowano Ośrodek Szkolenia WOP (OS WOP – zarządzenie Szefa Sztabu Generalnego WP nr 055/Org. z 9 czerwca 1972 r.). Podlegał on Dowództwu WOP (DWOP) w Warszawie, a w jego strukturze organizacyjnej nadal funkcjonowała SCh WOP. Komendantami Ośrodka byli płk mgr Stanisław Majcher (do 26 września 1978 r.) i płk dypl. Ryszard Bartoszewicz⁹.

Na podstawie zarządzenia MSW nr 95/72 z 12 września 1972 r. w sprawie organizacji szkół i kursów WOP z dniem 1 marca 1973 r. komendant OS WOP płk mgr Stanisław Majcher rozwiązał Radę Wychowawczą w SCh WOP, a w jej miejsce powołał kilkunastoosobową Radę Pedagogiczną, której przewodniczącym został zastępca komendanta OS WOP ds. zwiadu¹⁰.

Każdorazowo etap nauki kadetów w SCh WOP kończył się egzaminami komisyjnymi, np. zgodnie z rocznym planem zamierzeń i zarządzeniem dowódcy WOP (nr pf 67 z 2 sierpnia 1972 r.) od 20 do 24 sierpnia 1973 r. przeprowadzono egzaminy dyplomowe z kadetami SCh WOP w Kętrzynie z ośmiu przedmiotów:

⁷ Tamże, s. 2–5.

⁸ Tamże, s. 6–7.

⁹ Z. Jackiewicz, *Wojska Ochrony Pogranicza 1945–1991. Krótki informator historyczny*, Kętrzyn 1988, s. 161.

¹⁰ ASG w Szczecinie, Akta OSWOP, sygn. nr 2048, t. 9, Rozkaz komendanta OS WOP płka mgra Stanisława Majchera nr 27 z 13.02.1973 r. w sprawie Rady Ośrodka, Rad Pedagogicznych SCh WOP i PSZ WOP, s. 1–3.

- szkolenie społeczno-polityczne,
- szkolenie operacyjne,
- szkolenie graniczne,
- szkolenie operacyjno-kontrolerskie,
- szkolenie z zakresu kryminalistyki dochodzenia i wybranych zagadnień prawnych,
- szkolenie graniczno-taktyczne,
- szkolenie ogniowe,
- szkolenie z zakresu regulaminów¹¹.

Do SCh WOP w Kętrzynie 25 września 1973 r. wcielono 96 słuchaczy i z początkiem października zostali oni zaliczeni do stanu zmiennego kadetów na rok szkolny 1973/1974¹².

Do dalszej rozbudowy SCh WOP w Kętrzynie, zarówno pod względem liczby przyjmowanych kadetów, jak i liczby tworzonych plutonów szkolnych w poszczególnych specjalnościach, doszło w latach siedemdziesiątych XX w. O ile w roku szkolnym 1974/1975 utworzono 5 plutonów (3 w pierwszej kompanii i 2 w drugiej), to już w roku 1979/1980 było ich 7, liczących łącznie 209 kadetów¹³. W roku szkolnym 1974/1975 w pierwszej kompanii (dowódca kpt. Marian Tomasiak, szef sierż. Radziejewski) funkcjonowały 3 plutony operacyjno-kontrolerskie, natomiast w drugiej kompanii (dowódca por. Tadeusz Ekstowicz, szef plut. Leszek Lewandowski) funkcjonowały dwa plutony – pluton polityczny (dowódca ppor. Konrad Kubasiak) oraz pluton operacyjny (dowódca ppor. Marek Kazuła). Komendantem szkoły w tym czasie był ppłk mgr Zdzisław Samul, natomiast jego zastępcą ds. politycznych mjr mgr Ryszard Małkowski¹⁴.

Do końca lat siedemdziesiątych XX w. liczba kandydatów do tej szkoły systematycznie wzrastała. Pierwotnie grupa kandydatów do SCh WOP w roku 1979 wg stanu z 25 października tego roku liczyła 416 osób, w tym 350 (84,1%) było wcielonych przez WKU, a 66 (15,9%) z jednostek wojskowych. Jednak do egzaminów przystąpiła nieco mniejsza liczba osób – 363, w tym 297 wcielonych przez WKU i 66 z jednostek wojskowych. Egzaminów zdało i zostało przyjętych ogółem 192 (100%) kandydatów, w tym 132 (68,8%) pochodzących z cywila i 60 (31,2%) z jednostek wojskowych. Ponadto przyjęto do SCh WOP z Wojskowych Komend Uzupełnień (WKU) 8 osób z nadwyżek innych szkół wojskowych i 9 osób z dodatkowego naboru (7 z WKU i 2 z jednostek WOP).

Ostatecznie do SCh WOP przyjęto łącznie 209 słuchaczy, w tym 147 (70,3%) wcielonych przez WKU i 62 (29,7%) z jednostek wojskowych. Jednak od 25 wrze-

¹¹ ASG w Szczecinie, Akta OS WOP, Rozkaz komendanta OS WOP płka Stanisława Majchera nr pf 136 z 11.08.1973 r. w sprawie egzaminów dyplomowych kadetów SCh WOP, s. 1–3.

¹² ASG, Akta OS WOP, sygn. nr 2048, t. 9, Rozkaz personalny komendanta OS WOP płka mgra Stanisława Majchera nr 0170 z 2.10.1973 r. w sprawie zaliczenia kandydatów w poczet kadetów SCh WOP, s. 1–4.

¹³ Materiały własne autora.

¹⁴ ASG w Szczecinie, Akta OS WOP, sygn. nr 2049, t. 9, Rozkaz komendanta OS WOP płka mgra Stanisława Majchera nr pf 293 z 11.10.1974 r., s. 2; oraz materiały własne autora.

śnia 1979 r. do 25 października 1979 r. wykruszyło się 20 (21,5%) słuchaczy, w tym 2 wcielonych przez WKU i 18 z jednostek wojskowych.

Do pierwszego etapu egzaminów w SCh WOP w Kętrzynie w roku 1979 (sprawdzian psychotechniczny) przystąpiło 363 kandydatów. Egzamin zdało 215 osób a przyjętych zostało 200 (100%) kandydatów, z tego 60 (30%) żołnierzy zsw z jednostek wojskowych. Ponadto 15 kandydatów zdało egzamin z wynikiem pomyślnym, jednak ze względu na brak miejsc nie zostali przyjęci do SCh WOP. Powołano ich do Szkoły Podoficerskiej w Sudeckiej Brygadzie WOP (Kłodzko), a po jej ukończeniu i odbyciu półrocznej praktyki w jednostkach w roku szkolnym 1980/1981 mieli być przyjęci bez egzaminów do SCh WOP w Kętrzynie.

W tym czasie ze względu na duży napływ kandydatów do SCh WOP nie prowadzono w ośrodkach szkoleniowych MON specjalnej akcji werbunkowej, która miała na celu pozyskanie dodatkowych chętnych kandydatów do placówki. Jedynie w 8 przypadkach przejęto z ośrodków szkoleniowych MON wartościowych kandydatów do SCh WOP.

Ponadto, w wyniku dodatkowego naboru oraz uwzględnienia odwołań, na podstawie decyzji dowódcy WOP przyjęto 9 kandydatów, w tym 2 z wojska. Łącznie w tym roku przyjęto do SCh WOP 209 kandydatów, w tym:

- z Wojskowych Komend Uzuppełnień (WKU) – 147 kandydatów (70,3%),
- z jednostek wojskowych MON – 38 (18,2%),
- z jednostek WOP – 24 (11,5%).

209 kadetów rozpoczęło naukę, jednak do 25 października 1979 r. zrezygnowało z niej 20, a dalszych 2 po złożeniu rezygnacji oczekiwało w tej sprawie na decyzję dowódcy WOP.

W roku szkolnym 1979/1980 w SCh WOP zorganizowano 7 profili szkolenia, w tym 3 zwiadowcze.

Tabela 2
Profile szkolenia i liczba kadetów w SCh WOP w roku szkolnym 1979/1980

Table 2
Training profiles and the number of cadets in Troop Border Protection Warrant Officers school for the school year 1979/1980

Lp.	Profil nauki	Liczba plutonów	Liczba kadetów		Łączna liczba kadetów	Odsetek ogółu kadetów
			z WKU	z wojska		
1.	Zwiadowczy	3	86	16	102	48,8
2.	Ogólnowojskowy	1	-	30	30	14,4
3.	Polityczny	1	19	5	24	11,5
4.	Samochodowy	1	23	4	27	12,9
5.	Łączności	1	19	7	26	12,4
Ogółem		7	147	62	209	100

Źródło: ASG w Szczecinie, Akta DWOP, sygn. nr 2526, t. 96, Notatka szefa Oddz. Org.-Mob. i Uzup. Sztabu WOP płka Tadeusza Góry w sprawie naboru kandydatów i rozpoczęcia nauki w SCh WOP w roku szkolnym 1979/1980, s. 2.

Ocena poziomu intelektualnego przyjętych kandydatów do SCh WOP przeprowadzona przez przełożonych wykazała ich wysoką wartość (podobnie jak w roku ubiegłym). Z ogólnej liczby kadetów przyjętych do szkoły 51% miało świadectwa szkolne z przeciętną oceną bardzo dobrą i dobrą, a 65% ogółu przyjętych uzyskało na egzaminach wstępnych średnie oceny bardzo dobrą i dobrą. Gorzej prezentowała się ich sprawność fizyczna, gdyż aż 63% ogółu przyjętych uzyskało z WF tylko oceny dostateczne.

Przekrój społeczny przyjętych kadetów wg deklarowanego pochodzenia był następujący:

- robotnicze – 113 (54,1%),
- inteligentnie – 56 (26,8%),
- chłopskie – 40 (19,1%).

W grupie tej spory odsetek stanowiły też osoby wywodzące się z rodzin związanych zawodowo ze służbami mundurowymi – 41 osób (19,6%), z czego 21 miało ojców pełniących służbę w wojsku, a 10 rodziców było funkcjonariuszami MSW.

W grupie przyjętych kandydatów bardzo wiele było osób deklarujących przynależność do różnych organizacji politycznych i społecznych, w tym najwięcej do:

- Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej – 89 (42,6%),
- Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej – 42 (20,1%),
- Ligi Obrony Kraju – 19 (9,1%),
- Związku Harcerstwa Polskiego – 58 (20,8%),
- Stronnictwa Demokratycznego – 1 (0,5%).

Spośród nich 26 miało pisemne rekomendacje z tych organizacji, a 42 opinie polecające.

W tym czasie najwięcej kandydatów przyjętych do SCh WOP pochodziło z następujących województw:

- olsztyńskiego – 18 (8,6%),
- gorzowskiego i katowickiego – po 11 (5,3%),
- suwalskiego – 10 (4,8%),
- zielonogórskiego – 9 (4,3%).

W roku tym nie stwierdzono też rażących nieprawidłowości dotyczących przygotowania i terminowego przesyłania dokumentów oraz kierowania kandydatów na egzaminy kwalifikacyjne. Pewne uchybienia wystąpiły jednak w zakresie stosowanej procedury związanej z naborem, a dotyczyły one przesłania niekompletnych dokumentów oraz typowania kandydatów nieposiadających średniego wykształcenia. Ponadto przesłano 19 teczek akt personalnych kandydatów mających negatywną opinię organów Wojskowej Służby Wewnętrznej (WSW)¹⁵.

Podobnie jak w roku ubiegłym, nabór do SCh WOP w roku 1979 charakteryzował się stosunkowo dużym napływem kandydatów. Przy uwzględnieniu nakazanego limitu przyjęć (ok. 200 miejsc) SCh WOP miała w tym czasie do 2 kandydatów na 1 miejsce, chociaż w roku tym nie zabiegano o przejęcie nadwyżek kandydatów na studia z ośrodków szkoleniowych MON. Według oceny przełożonych poziom intelektualny, przekrój społeczny, stopień upartyjnienia kadetów rozpoczynających

¹⁵ Tamże, s. 3.

w tym roku naukę nadal się poprawiał. Zmniejszył się natomiast znacznie napływ kandydatów będących synami żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej (MO w 1978 r. – 51, w 1979 r. – 31).

Należy podkreślić, że w tym czasie formacja WOP (wg stanu na 5 maja 1979 r.) miała znaczną liczbę wakatów na stanowiskach żołnierzy zawodowych – 1128 (100%), w tym najwięcej – 499 (44,2%) na stanowiskach oficerskich, 221 (19,6%) na stanowiskach chorążych i 408 (36,2%) na stanowiskach podoficerów zawodowych.

W roku 1979 dla potrzeb formacji wypromowano 66 oficerów specjalności WOP w WSO Wojsk Zmechanizowanych (we Wrocławiu) i 209 chorążych z SCh WOP oraz pozyskano do służby zawodowej 54 żołnierzy wcielonych w październiku 1977 r., co jednak nie rozwiązywało problemów kadrowych. Dzięki tym przyjęciom tylko w korpusie chorążych nastąpiło nasycenie kadrami, jednak, jak oceniano, sytuacja była tylko pozornie dobra, bowiem w jednostkach WOP wielu chorążych zajmowało wakujące stanowiska oficerskie. W tej sytuacji, przy uwzględnieniu wielkości wykruszeń w korpusie chorążych, przewidywano utrzymanie w kolejnych latach limitu kandydatów przyjmowanych do SCh WOP na poziomie 200 osób.

Ponadto zwracano uwagę, że w roku 1979 masowo wykruszali się kadeci SCh WOP, co było motywowane sytuacją osobistą (na własną prośbę). Tylko w pierwszych trzech tygodniach nauki ubyło ze szkoły 20 kadetów, w tym 18 skierowanych z jednostek wojskowych. Z ogólnej liczby skreślonych kadetów 12 (60%) szkolono w profilu ogólnowojskowym. Ponadto kolejnych 2 oczekiwało na decyzję w sprawie zwolnienia¹⁶.

W roku 1980 doszło do kolejnej reorganizacji ośrodka szkolenia w Kętrzynie. Na bazie dotychczasowego Ośrodka Szkolenia WOP sformowano bowiem Centrum Szkolenia WOP (CS WOP – zarządzenie org. MSW nr 054/WW z 12 września 1980 r.). Centrum to podlegało Dowództwu WOP w Warszawie, a w jego składzie organizacyjnym funkcjonowała nadal SCh WOP. Komendantami Centrum byli: płk dypl. Ryszard Bartoszewicz (do 31 sierpnia 1985 r., płk mgr Bogdan Mazurek (do 18 sierpnia 1990 r.) i płk Marek Śmiałkowski.

Jesienią 1980 r. mianowano kolejną grupę kadetów SCh WOP – 141 osób (100%) na stopień młodszego chorążego. Najliczniejsza ich grupa została awansowana w korpusie osobowym chorążych, w następujących specjalnościach:

- WSW – 84 (59,6%),
- łączności w grupie dowódczo-sztabowej – 18 (12,8%),
- samochodowych w grupie samochodowej – 15 (10,6%),
- politycznych – 13 (9,2%),
- piechoty w grupie ogólnowojskowej – 11 (7,8%)¹⁷.

Latem 1981 r. ukazał się rozkaz dowódcy WOP nakazujący przeprowadzenie od 9 do 12 lipca 1981 r. kolejnego naboru do SCh WOP na lata nauki 1981–1983, w celu skompletowania obsady personalnej. Powołana w tym celu komisja miała zakwa-

¹⁶ Tamże, s. 4.

¹⁷ ASG w Szczecinie, Akta CS WOP, sygn. nr 2253, t. 18, Rozkaz personalny ministra Spraw Wewnętrznych Stanisława Kowalczyka nr 03768 z 18.09.1980 r., s. 1–4.

lifikować najbardziej wartościowych 150 kandydatów do nauki w dwóch profilach szkolenia:

- łączności, o rocznym cyklu nauczania, dla 30 kandydatów (jeden pluton) z wojska oraz pozyskanych z WKU,
- zwiadowczym, o dwuletnim cyklu nauczania, dla 120 kandydatów (cztery plutony po 30 kandydatów) z wojska oraz pozyskanych z WKU.

Szkolenie kadetów przyjętych do SCh na lata 1981–1983 realizowano wg programu przesłanego do Kętrzyna przez Dowództwo WOP. Jednocześnie dowódca WOP zabronił przenoszenia kadetów w ramach SCh pomiędzy poszczególnymi profilami szkolenia¹⁸.

Podobną liczbę kadetów wcielano do SCh WOP w Kętrzynie po wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego (13 grudnia 1981 r.). Np. od 9 do 15 lipca 1983 r. przeprowadzono badania psychologiczne i próbę sprawności fizycznej dla kolejnej grupy kandydatów do SCh WOP. W tym samym czasie dokonano naboru na pierwszy rok nauki spośród kandydatów skierowanych z WKU i jednostek wojskowych. Ogółem do 6 plutonów, w czterech specjalnościach, powołana komisja zakwalifikowała 159 najbardziej wartościowych kandydatów.

W roku szkolnym 1983/1984 utworzono następujące profile szkolenia w SCh WOP:

- zwiadowczy (o dwuletnim cyklu nauczania dla 90 kandydatów – 3 plutony po 30 kadetów),
- łączności (o dwuletnim cyklu nauczania dla 24 kandydatów),
- zakwaterowania i budownictwa (o rocznym cyklu nauczania dla 24 kandydatów – wyłącznie mających wykształcenie technika budowlanego i technika instalacji sanitarnych),
- służby granicznej (tresura psów o rocznym cyklu nauczania dla 21 kandydatów – wyłącznie mających wykształcenie technika hodowcy zwierząt, technika weterynarii, zootechnika)¹⁹.

W połowie dekady lat osiemdziesiątych XX w. w CS WOP w Kętrzynie organizowano również kursy przeszkoleniowe dla chorążych tej formacji, np. od 17 do 19 stycznia 1984 r. powołana komisja przeprowadziła egzaminy końcowe na kursie przeszkolenia chorążych WOP z 6 przedmiotów, ze szkolenia: społeczno-politycznego, operacyjnego, operacyjno-kontrolerskiego, prawno-kryminalistycznego, graniczno-taktycznego i z zakresu znajomości regulaminów²⁰.

W roku 1986 przyjęto na profil zwiadowczy WOP do SCh WOP 132 kandydatów. Po egzaminach przejściowych na drugi rok nauki na profil zwiadowczy zakwalifikowano 112 kadetów, a 20 z różnych powodów się wykurszyło. Powody wykurszenia kadetów z profilu zwiadowczego w tym czasie były związane z:

¹⁸ ASG w Szczecinie, Akta CS WOP, sygn. nr 2264, t. 37, Rozkaz dowódcy WOP gen. dyw. Czesława Stopińskiego nr pf. 1074 z 8.07.1981 r., s. 1–2.

¹⁹ ASG w Szczecinie, Akta DWOP, sygn. nr 2519, t. 80, Zarządzenie dowódcy WOP gen. bryg. Feliksa Stramika nr 034/Sztab. z 21.06.1983 r. w sprawie ukompletowania SCh WOP na I rok nauki, s. 1–4.

²⁰ ASG w Szczecinie, Akta CS WOP, sygn. nr 2429, t. 20, Sprawozdanie przewodniczącego komisji płk Antoniego Kacprzyka z przeprowadzonego egzaminu końcowego kursu przeszkolenia chorążych WOP nr pf 176 z 8.01.1984 r., s. 1–4.

- rezygnacją z nauki na własną prośbę – 11,
- niezadowolającym stanem zdrowia – 7,
- dyscypliną kadetów – 2²¹.

Natomiast podczas drugiego roku z nauki na profilu zwiadowczym SCh WOP zrezygnowało już tylko 4 kadetów (w tym 2 ze względu na niezadowolający stan zdrowia i 2 na własną prośbę).

Ostatecznie do egzaminów końcowych w SCh WOP dopuszczono 108 (100%) kadetów o profilu zwiadowczym, z których 92 (85,2%) uzyskało ocenę dobrą, 13 (12%) ocenę dostateczną i 3 (2,8%) ocenę bardzo dobrą. Nie było oceny niedostatecznej.

Oceniając stan moralno-polityczny i dyscyplinę egzaminowanych kadetów, przewodniczący komisji płk mgr Jerzy Wolski zwrócił uwagę, że w roku szkolnym 1986/1987 i 1986/1987 kształtował się on na poziomie dobrym, a stosunek kadetów do ówczesnej polityki partii (PZPR) i rządu oraz aktualnej sytuacji społeczno-politycznej i gospodarczej uznano za prawidłowy.

W ocenianym okresie tytuł i brązową odznakę „Wzorowego Kadeta” uzyskało 11 słuchaczy. Według stanu z 6 maja 1988 r. do PZPR należało 48 kadetów, co stanowiło znaczny odsetek (44,4%) stanu osobowego. Natomiast do ZSMP deklarowało przynależność 98 kadetów, co stanowiło 90,7% kadetów zdających egzaminy końcowe²².

Również w drugiej połowie lat osiemdziesiątych XX w. weryfikację efektów kształcenia kadetów SCh WOP przeprowadzano podobnie jak w latach wcześniejszych, np. od 30 kwietnia do 5 maja 1988 r. komisja powołana rozkazem komendanta CS WOP w Kętrzynie przeprowadziła egzaminy końcowe.

W tym samym roku kończył się też jednoroczny kurs w SCh WOP o profilu budowlanym. Do przeprowadzenia egzaminów końcowych od 10 do 17 sierpnia 1988 r. rozkazem komendanta CS WOP powołano komisję pod przewodnictwem płka dypl. Marka Śmiałkowskiego. Efektywność szkolenia w tej specjalności była również stosunkowo wysoka, bowiem naukę w roku 1987 rozpoczęło 12 kadetów, natomiast do egzaminów końcowych dopuszczono 10 z nich. 2 kadetów zrezygnowało z nauki – 1 ze względu na niezadowolający stan zdrowia i 1 na własną prośbę. Z egzaminowanych 10 kadetów tego profilu 9 uzyskało ocenę dobrą, a 1 ocenę bardzo dobrą (bez ocen dostatecznych i niedostatecznych)²³.

Należy jednak podkreślić, że w końcu lat osiemdziesiątych XX w. skompletowanie kadry SCh WOP było nadal niepełne, a przydatność części z członków tej kadry była wątpliwa, np. niekompletna była obsada etatowa w I i II kompanii tej placówki. W I kompanii brakowało 2 dowódców plutonów (szkolnych), a funkcję tę pełnili kadeci. Jednak, jak stwierdzono, duże zaangażowanie całej kadry SCh WOP pozwoliło na uzyskanie dobrych wyników ze wszystkich egzaminowanych przedmiotów. Generalnie uznano, że kadra szkoły miała dobre przygotowanie do wykonywania za-

²¹ ASG w Szczecinie, Akta CS WOP, sygn. nr 2474, t. 42, Protokół z przebiegu egzaminów końcowych SCh WOP w 1988 r. nr pf. 608 z 5.05.1989 r., s. 1.

²² Tamże, s. 1–4.

²³ ASG w Szczecinie, Akta CS WOP, sygn. nr 2474, t. 42, Protokół z przebiegu egzaminów końcowych SCh WOP w 1988 r. nr pf. 1586 z 18.08.1988 r., s. 1–3.

wodu. Personel zawodowy miał ukończone studia I^o, a ponadto 1 oficer kontynuował studia II°, 1 ukończył kurs oficerski, a szefowie pododdziałów mieli ukończone szkoły średnie²⁴.

Do końca lat osiemdziesiątych XX w. w SCh WOP kształcono kadetów w podobnych profilach, np. w roku 1988 do tej placówki szkoleniowej przyjęto łącznie 150 kandydatów w dwóch specjalnościach – zwiadowczej – 116 i ogólnowojskowej – 34, a w roku następnym przyjęto ponadto 23 kadetów na profil łączności. Po pierwszym roku z nauki zrezygnowało łącznie 22 kadetów (14,7%), w tym 12 z profilu zwiadowczego (8%) i 10 z profilu ogólnowojskowego (6,7%). Najczęściej kadeci zwalniali się na własną prośbę – 14 (9,3%) oraz ze względu na zły stan zdrowia – 6 (4,0%)²⁵.

Tabela 3

Powody rezygnacji kadetów SCh WOP z kontynuowania nauki po pierwszym roku szkolenia w 1989 r.

Table 3

Reasons for the resignation of cadets in the Troop Border Protection warrant officers school after the first year of study in 1989

Lp.	Powody zwolnienia	Profil nauki:		Razem	Odsetek ogółu
		zwiadowczy	ogólnowojskowy		
1.	Na własną prośbę	7	7	14	63,6
2.	Ze względu na stan zdrowia	4	2	6	27,3
3.	Ze względu na negatywną opinię kadeta	1	1	2	9,1
4.	Ze względu na słabe postępy w nauce	-	-	-	-
Ogółem		12	10	22	100
Odsetek ogółu		54,5	45,5	100	

Źródło: ASG w Szczecinie, Akta CS WOP, sygn. nr 2484, t. 35, Protokół z przebiegu egzaminów końcowych SCh WOP w 1990 r. nr pf. 854 z 23.07.1990 r., s. 1.

Natomiast na drugi rok nauki w SCh WOP dopuszczono 128 kadetów, w tym na kierunku zwiadowczym 104 (81,2%), a ogólnowojskowym 24 (18,8%).

Podczas szkolenia w drugim roku nauki zwolniono z różnych powodów łącznie 33 kadetów (100%), z tego 28 (84,8%) na własną prośbę.

²⁴ ASG w Szczecinie, Akta CS WOP, sygn. nr 2474, t. 42, Protokół z przebiegu egzaminów końcowych SCh WOP w 1988 r. nr pf. 608 z 5.05.1989 r., s. 1–4.

²⁵ ASG w Szczecinie, Akta CS WOP, sygn. nr 2484, t. 35, Protokół z przebiegu egzaminów końcowych SCh WOP w 1990 r. nr pf. 854 z 23.07.1990 r., s. 1.

Tabela 4

**Przyczyny rezygnacji kadetów SCh WOP z kontynuowania nauki
po drugim roku szkolenia w 1989 r.**

Table 4

**Reasons for the resignation of cadets in Troop Border Protection warrant officers
school after the second year of study in 1989**

Lp.	Powody zwolnienia	Profile nauki			Razem	Odsetek ogółu
		zwiadowczy	ogólnowojskowy	łącznie		
1.	Na własną prośbę	18	4	6	28	85
2.	Ze względu na stan zdrowia	-	1	-	1	3
3.	Ze względu na negatywną opinię kadeta	1	-	-	1	3
4.	Ze względu na słabe postępy w nauce	2	-	-	2	6
5.	Na skutek wypadków	1	-	-	1	3
Ogółem		22	5	6	33	100
Odsetek ogółu		66,7	15,1	18,2	100	

Źródło: ASG w Szczecinie, Akta CS WOP, sygn. nr 2484, t. 35, Protokół z przebiegu egzaminów końcowych SCh WOP w 1990 r. nr pf. 854 z 23.07.1990 r., s. 1.

Do egzaminów końcowych w roku 1990 w SCh WOP dopuszczono 82 kadetów na kierunku zwiadowczym, 19 na kierunku ogólnowojskowym i 17 na kierunku łączności z II kompanii oraz 1 podoficera zawodowego (plutonowy) z CS WOP.

Podczas nauki 2 kadetów otrzymało tytuł i srebrną odznakę „Wzorowego Kadeta”, a 15 tytuł i brązową odznakę „Wzorowego Kadeta”.

Również w roku 1990 w protokole egzaminacyjnym SCh WOP w Kętrzynie przewodniczący komisji egzaminacyjnej płk mgr Franciszek Nowak stwierdził, że obsada tej placówki była niekompletna, bowiem brakowało 2 dowódców plutonów, a funkcje te w zastępstwie pełnili kadeci. Jednak i w tym okresie znaczne zaangażowanie całej kadry pozwoliło uzyskać dobre wyniki ze wszystkich egzaminowanych przedmiotów. Oceniono też, że kadra SCh WOP miała dobre przygotowanie do zawodu. 1 oficer miał ukończone studia II°, pozostali studia I^o, a 1 oficer ukończył kurs oficerski. Ponadto szefowie kompanii szkolnych mieli ukończone szkoły średnie. Bieżące szkolenie kadry w tym czasie realizowano zgodnie z wytycznymi²⁶.

Ostatecznie z dniem 15 maja 1991 r. Centrum Szkolenia WOP zakończyło działalność i zostało rozformowane, a w dniu następnym przekształcono je w Centrum Szkolenia Straży Granicznej RP w Kętrzynie.

²⁶ Tamże, s. 2–4.

Podsumowanie

Podsumowując ponad dwudziestoletni okres działalności SCh WOP w Kętrzynie, należy stwierdzić, że w tym czasie placówka ta wykształciła kilkutyśniczną grupę żołnierzy zawodowych w korpusie chorążych, którzy w większości zasilili szeregi kadry pełniącej bezpośrednio służbę w ochronie polskich granic. Otrzymali oni przygotowanie fachowe w różnych specjalnościach i w olbrzymiej większości do brze realizowali postawione przed nimi zadania na granicy. Najwięcej przedstawicieli korpusu chorążych kształciło się w tej placówce w profilach: operacyjno-kontrolerskim, kontrolerskim i operacyjnym, a mniej w innych kierunkach, co było podyktowane potrzebami ochrony granicy. Ze względu na występujące braki w korpusie oficerskim wielu z nich dalszą służbę pełniło również na stanowiskach oficerskich. Od lat osiemdziesiątych XX w. zakwalifikowani przez przełożonych z jednostek WOP przedstawiciele korpusu chorążych mieli też możliwość podwyższania swoich kwalifikacji i awansowania na jednorocznych kursach oficerskich organizowanych w Kętrzynie bądź w innych ośrodkach szkoleniowych. Należy również wspomnieć o tym, że liczna grupa chorążych w drugiej połowie XX w. ukończyła studia w cywilnych uczelniach wyższych, po których byli też awansowani na kolejne stopnie oficerskie.

Ze względu na krótki, trwający tylko rok, okres nauki SCh WOP w Kętrzynie cieszyła się w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. sporym zainteresowaniem ze strony tych kandydatów, którzy zamierzali docelowo wybrać zawód żołnierza zawodowego. Dlatego stosunkowo często zdarzały się sytuacje, że kandydaci i podchorążowie z Wyższych Szkół Oficerskich rezygnowali z wybranych wcześniej wojskowych uczelni wyższych i decydowali się na kontynuowanie nauki w SCh WOP w Kętrzynie.

Z chwilą rozwiązania WOP i powstania Straży Granicznej olbrzymia większość chorążych przygotowanych w SCh WOP w Kętrzynie do służby w ochronie granicy państwowej kontynuowała ją po 1991 r. w nowej formacji.

Bibliografia

Archiwum Straży Granicznej (ASG) w Szczecinie

Akta CS WOP, sygn. nr 1862, t. 106, Tymczasowy program szkolenia rocznej szkoły chorążych WOP (plutony operacyjno-kontrolerskie i plutony operacyjne), Kętrzyn 1972

Akta CS WOP, sygn. nr 2484, t. 35, Protokół z przebiegu egzaminów końcowych SCh WOP w 1990 r. nr pf. 854 z 23.07.1990 r.

Akta CS WOP, sygn. nr 2474, t. 42, Protokół z przebiegu egzaminów końcowych SCh WOP w 1988 r. nr pf. 1586 z 18.08.1988 r.

Akta CS WOP, sygn. nr 2474, t. 42, Protokół z przebiegu egzaminów końcowych SCh WOP w 1988 r. nr pf. 608 z 5.05.1989 r.

Akta CS WOP, sygn. nr 2429, t. 20, Sprawozdanie przewodniczącego komisji płka Antoniego Kacprzyka z przeprowadzonego egzaminu końcowego kursu przeszkolenia chorążych WOP nr pf 176 z 8.01.1984 r.

Akta CS WOP, sygn. nr 2474, t. 42, Protokół z przebiegu egzaminów końcowych SCh WOP w 1988 r. nr pf. 608 z 5.05.1989.

Akta CS WOP, sygn. nr 2253, t. 18, Rozkaz personalny ministra Spraw Wewnętrznych Stanisława Kowalczyka nr 03768 z 18.09.1980 r.

Akta CS WOP, sygn. nr 2264, t. 37, Rozkaz dowódcy WOP gen. dyw. Czesława Stopińskiego nr pf. 1074 z 8.07 1981 r.

Akta CS WOP, sygn. nr 1862, t. 106, Tymczasowy program szkolenia rocznej Szkoły Chorążych WOP (plutony operacyjno-kontrolerskie i plutony operacyjne), Kętrzyn 1972.

Akta CS WOP, sygn. nr 1759, t. 8, Rozkaz komendanta Ośrodka Szkolenia WOP płka dypl. Józefa Sawczuka nr pf 161 z 22.09.1969 r.

Akta DWOP, sygn. nr 1841, t. 2, Zestawienie liczbowe absolwentów Wyższych Szkół Oficerskich, Szkół Chorążych i Podoficerskiej Szkoły Zawodowej im. Rodziny Nalazków, którzy przybyli na uzupełnienie Wojsk Wewnętrznych 15.09.1971 r. nr pf 809 z 15.09.1971 r.

Akta DWOP, sygn. nr 1839, t. 2, Notatka służbowa w sprawie centralnego ośrodka szkolenia i doskonalenia kadr Wojsk Ochrony Pogranicza nr 01838 z 24 kwietnia 1969 r., s. 3 oraz załącznik nr 1.

Akta DWOP, sygn. nr 2526, t. 96, Notatka szefa Oddz. Org.-Mob. i Uzup. Sztabu WOP płka Tadeusza Góry w sprawie naboru kandydatów i rozpoczęcia nauki w SCh WOP w roku szkolnym 1979/1980.

Akta DWOP, sygn. nr 2519, t. 80, Zarządzenie dowódcy WOP gen. bryg. Feliksa Stramika nr 034/Sztab. z 21.06.1983 r. w sprawie ukończenia nauki w SCh WOP na I rok nauki.

Akta OS WOP, sygn. nr 2048, t. 9, Rozkaz personalny komendanta OS WOP płka mgra Stanisława Majchera nr 0170 z 2.10.1973 r. w sprawie zaliczenia kandydatów w poczet kadetów SCh WOP.

Akta OS WOP, sygn. nr 2049, t. 9, Rozkaz komendanta OS WOP płka mgra Stanisława Majchera nr pf 293 z 11.10.1974 r.

Akta OS WOP, sygn. nr 2048, t. 9, Rozkaz komendanta OSWOP płka mgra Stanisława Majchera nr 27 z 13.02.1973 r. w sprawie Rady Ośrodka, Rad Pedagogicznych SCh WOP i PSZ WOP.

Akta OS WOP, Rozkaz komendanta OS WOP płka Stanisława Majchera nr pf 136 z 11.08.1973 r. w sprawie egzaminów dyplomowych kadetów SCh WOP.

Jackiewicz Z., *Wojska Ochrony Pogranicza 1945–1991. Krótki informator historyczny*, Kętrzyn 1988.

Łach H., *System ochrony polskiej granicy państwowej w latach 1989–2004*, Olsztyn 2013.

Prochwicz J., *Wojska Ochrony Pogranicza 1945–1965. Wybrane problemy*, Piotrków Trybunalski 2001.

Summary

The Warrant Officers School of Border Troops in Kętrzyn was one of the three institutions to prepare professional staff for this formation, but the only one that prepared staff for various roles such as specialist or managerial positions. The article presents the

origin and organizational development of the Warrant Officers School of Border Troops in Kętrzyn. At this school, in the years 1970-1991, a few thousand professional soldiers for the protection of the Polish People's Republic state border were trained. The role of this institution was to train Warrant Officers. The organization's development of this institution, the process of teaching cadets, subjects taught and the results achieved in science will be discussed. The groups of candidates who wanted to join this school have been profiled.

Załącznik 1

Podział godzin w Sch WOP w roku 1972

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba dni i godz. szkoleniowych
1.	Dni kalendarzowe	335 (od 1 października 1972 r. do 31 sierpnia 1973 r.)
2.	Z tego: – dni świątecznych – przygotowanie do nowego roku – ferie zimowe – ferie wiosenne – przygotowanie do promocji – egzamin dyplomowy – dni na naukę własną – dni dyspozycyjne i warty – inspekcje i kontrole	49 3 10 5 5 5 27 10 2
3.	Razem dni pozaszkolnych	116
4.	Dni szkoleniowych	219, z tej liczby:
5.	170 dni po 7 godz. 49 dni po 6 godz.	1190 godz. lekcyjnych 294 godz. lekcyjne
Ogółem godzin szkoleniowych		1484

Źródło: ASG w Szczecinie, Akta CS WOP, sygn. nr 1862, t. 106, Tymczasowy program szkolenia rocznej szkoły chorążych WOP (plutony operacyjno-kontrolerskie i plutony operacyjne), Kętrzyn 1972, s. 8.

Załącznik 2

**Podział godzin nauki w Sch WOP w roku 1972 w plutonach operacyjno-
-kontrolerskim i operacyjnym**

Lp.	Nazwa przedmiotu/profil szkolenia	Liczba godz. przeznaczonych na szkolenie	Odsetek godz. szkolenia
1.	Szkolenie społ.-polit.	135	9,1
2.	Szkolenie specjalne	692	46,6
3.	Szkolenie graniczne	90	6,6
4.	Szkolenie techniczne (samochodowe)	120	8,1
5.	Maszynopisanie	50	3,4
6.	Język obcy (rosyjski, niemiecki)	106	7,1
7.	Regulaminy	25	1,7
8.	Musztra	25	1,7
9.	Wychowanie fizyczne	75	5,1
10.	Szkolenie ogniowe	60	4
11.	Szkolenie taktyczne	55	3,7
12.	Szkolenie innych rodzajów wojsk	51	3,4
Ogółem godzin szkolenia		1484	100

Źródło: ASG w Szczecinie, Akta CS WOP, sygn. nr 1862, t. 106, Tymczasowy program szkolenia rocznej szkoły chorążych WOP (plutony operacyjno-kontrolerskie i plutony operacyjne), Kętrzyn 1972, s. 2.

